

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Viite: STM090:00/2016, STM/4114/2016

Vammaislainsäädännön uudistusta koskeva luonnos hallituksen esitykseksi

Suomen Taksiliitto ry on tutustunut hallituksen esityksen luonnokseen laeiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityispalveluista ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta. Lausuntomme kohdentuu erityisesti kuljetuksia ja liikkumisen tukemista koskeviin uudistusesityksiin.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on ollut vammaislainsäädännön kokonaisvaltainen uudistaminen. Uudistuksen tarkoituksena on edistää ja toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa esteitä, jotka rajoittavat henkilön yhdenvertaisuuden saavuttamista. Keskiöön asetetaan entistä vahvemmin vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet ja etu, jotka on huomioitava palveluiden sisällön ja laajuuden määrittämisessä. Esityksessä ehdotetaan tarkasteltavan myös liikkumisen tukemista ja palveluita laajempuna kokonaisuutena pelkkien kuljetuspalveluiden sijaan. Näkemyksemme mukaan kokonaisvaltainen tarkastelu ja erilaisten tukimuotojen lisääminen edistää tuen ja palveluiden kohdentamista nimenomaan vammaisen henkilöiden tarpeisiin sopiviksi.

Liikkumisen tuen järjestäminen

On kannatettavaa, että liikkuminen toteutetaan ensisijaisesti osana esteetöntä ja toimivaa julkista joukkoliikennettä, jonka kehittämiseen panostetaan. Erittäin tärkeää on kuitenkin, että laissa säilytetään mahdollisuus räätälöidä kuljetuspalvelut yksittäisen henkilön tarpeiden mukaan ja että palveluiden tarpeen arvioinnissa korostetaan kokonaisvaltaista arviointia sekä huomioidaan kaikki erilaiset tuen tarpeen syyt, jotka voivat estää julkisen joukkoliikenteen käytön.

Pidämme erityisen kannatettavana panostusta saattajapalveluihin. Saattajan käytön mahdollistamisella joukkoliikenteen käytön ohjauksen lisäksi myös yksilökuljetuksissa voidaan vähentää kuljetusten kokonaiskustannuksia, kun kuljetuksissa käytetään ambulanssikaluston sijaan takseja tai pienoislinja-autoja. Samalla erityistä huomiota tulisi kiinnittää asumisen esteettömyyden tukemiseen. Valitettavan usein liikkumisen esteeksi muodostuu asuinrakennuksen kynnykset tai portaat.

Saattajapalvelujen osalta lyhytaikainen apu esimerkiksi kaupassa asiointissa voi olla tehokkainta hoitaa kuljettajan toimesta, jolloin varsinaista saattajaa ei aina tarvittaisi. Tämän tyyppisiä saattajapalvelumalleja voitaisiin luoda tulevissa kuljetusten kilpailutuksissa osana kokonaispalvelua.

Matkojen yhdistely

Esityksen mukaan matkojen yhdistely laajentuisi ja muuttuisi nykyistä sitovammaksi. Jatkossa matkat toteutettaisiin saman maakunnallisen yhdistelykeskuksen kautta kuin Kelan sairausvakuutuksesta korvaamat matkat. Tavoitteena on säästää kuljetuskustannuksia. Näkemyksemme mukaan matkoja on kannattavaa yhdistellä nykyistä laajemmin myös eri korvaajatahojen kesken. Kanta-Hämeessä on käynnistymässä pilotti, jossa yhteiskunnan korvaamien matkojen yhdistely ja hallinta kilpailutetaan kokonaisuutena sisältäen laajasti eri maksajatahojen matkoja. Kymenlaaksossa on jo toiminnassa palvelu, jossa taksien tilausvälityskeskus yhdistelee sekä Kelan sairausvakuutuslain mukaisia taksimatkoja terveydenhuoltoon että kuntien sosiaalitoimen matkoja samalla järjestelmällä ja samoihin autoihin. Tulevaisuudessa yhteiskunnan järjestämistä vastaavalla oleviin matkoihin voidaan yhdistellä myös asiakkaiden itse maksamia matkoja, jolloin voidaan luoda uusia liikenneyhteyksiä erityisesti maaseudulle, josta perinteinen joukkoliikenne on vetäytynyt kannattamattomana pois.

Matkojen yhdistelyä on tehty kunnallisten yhdistelykeskusten ja yksityisten toimijoiden toimesta. Laajin toiminnassa oleva toteutus on Kelan korvaamien taksimatkojen suora korvausjärjestelmä, joka kattaa koko maan Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Järjestelmä tuo yhdistelyllä säästöjä yli 16 miljoonaa euroa vuodessa.

Tulevaisuuden yhdistelyratkaisu, joka olisi valtakunnallisesti yhteneväinen ja joka mahdollistaisi vammaisille asiakkaille yhdenvertaisen liikkumisen koko maan alueella, tulisi näkemyksemme mukaan olla Kelan kilpailuttama. Kelalla on parhaat edellytykset luoda järjestelmä, jossa asiakkaan kannalta ei ole kunta- tai maakuntarajoja. Esimerkiksi yhdellä Kelan hallinnoimalla valtakunnallisella asiakasprofiilijärjestelmällä, johon maakunnallisesti toimivat kilpailutetut yhdistelykeskukset liittyisivät rajapinnalla, voitaisiin turvata kuljetuspalvelujen häiriötön toteuttaminen esimerkiksi silloin, kun asiakas opiskelee toisella paikkakunnalla ja tarvitsee siellä kuljetuspalveluja. Lisäksi Kelalla on parhaat resurssit ja ammattitaito suorittaa kuljetus- ja yhdistelypalvelujen kilpailuttaminen ja palvelun laadun seuranta. Kelalla on myös erinomaiset tekniset valmiudet toteuttaa tarvittavat matkojen korvaamisen taustajärjestelmät sekä raportointipalvelut asiakkaille ja maakunnille.

Mikäli yhdistelyjärjestelmät toteutettaisiin maakuntien kilpailuttamina, olisi riski suuri siihen, että järjestelmien toiminta rajoittuisi tiukasti maakunnan rajojen sisäpuolelle eikä pystyttäisi luomaan valtakunnallisesti yhtenäisiä käytäntöjä ja tekniikoita puhumattakaan yli maakuntarajojen tapahtuvasta matkojen yhdistelystä. Tulevaisuudessa yli rajojen suuntautuvien matkojen määrä kasvaa, kun terveydenhuollon palvelurakenne muuttuu ja asiakkaiden valinnan vapaus kasvaa.

Liikennepalvelulain vaikutukset

Eduskunta hyväksyi keväällä liikennepalvelulain, jolla liikennealan lainsäädäntöä muutetaan merkittäväällä tavalla. Vammaislainsäädännön uudistuksen yhteydessä liikennepalvelulain aiheuttamat muutokset on huomioitava riittäväällä tasolla.

Liikennepalvelulain mukaan jatkossa taksiliikennettä saa harjoittaa myös muilla ajoneuvoilla kuin henkilöautolla, esimerkiksi kuorma-autolla ja mopoautolla. Termi taksi ei siis jatkossa enää viittaa ainoastaan henkilöautoon, mikä olisi syytä huomioida lain tasolla mutta erityisesti kuljetuspalveluita hankittaessa.

Suomen Taksiliitto